

PROBLEMI SODOBNE DRUŽBE

KULTURA IN OBČINA

Janez Jerovšek

Zavedamo se, da so sredstva, ki jih imajo na razpolago občinske skupščine, omejena, in da so potrebe vedno večje od materialnih možnosti za njihovo zadovoljevanje. Vendar kljub temu lahko trdimo, da nizka sredstva, namenjena za kulturno dejavnost, niso vedno in absolutno neogibna posledica omejenih materialnih možnosti. Podatki nam namreč kažejo, da so občine v zadnjih letih vložile pomembna sredstva v razne objekte družbenega standarda. Ko pa skušamo v strukturi družbenega standarda najti tisti del, ki je v neposredni zvezi s kulturo, moramo ugotoviti precej porazno stanje. Vložena so bila pomembna sredstva v gradnjo športnih igrišč, zimskih kopalnih bazenov itd., ne pa tudi v knjižnice ali za adaptacijo napol dograjenih ali propadajočih kulturnih domov. Že bežen pregled občinskih družbenih planov pokaže, da predvidevajo sicer adaptacijo gostiln, popravo raznih potov, ničesar podobnega pa ne predvidevajo za kulturo. Če pa se že zgodi, da pride v občinski plan tudi takšna ali drugačna kulturna postavka, ki bi angažirala znatna sredstva, se redno dogaja, da ta postavka ni realizirana.

Še hitreje kot družbeni standard pa raste v zadnjih nekaj letih življenjski standard. Točnih podatkov o tem naraščanju po posameznih občinah nimamo, vendar lahko na podlagi potrošnje določenih tipičnih artiklov — kot so avto, frižider, televizijski aparat — sklepamo na stopnjo življenjskega standarda. Nekdo, ki je npr. lastnik avtomobila, ima skoraj gotovo tudi urejeno stanovanje z raznimi tehničnimi artikli za olajšanje gospodinjanskega dela. Če tedaj po občinah ugotovimo npr. na koliko družin ali prebivalcev pride en avtomobil, lahko iz tega sklepamo tudi, kolikšno število družin oziroma prebivalcev živi v relativno visokem življenjskem standardu. Seveda so med posameznimi občinami v tem pogledu pomembne razlike. Tako pride npr. v Grosupljem na 30,7 družin en osebni avto; v Lendavi na 60,5; v Ormožu na 40,0; v Črnomlju na 51,5; v Metliki na 32,7; v Trebnjem na 36,1 itd. Pojavlja se namreč zakonitost, da je v vseh zaostalih in bolj kmetijskih občinah tista potrošnja, ki tvori indikator razmeroma visokega življenjskega standarda, zelo nizka. Občine pa, ki jih na osnovi raznih kriterijev uvrščamo v kategorijo razvitih, kažejo relativno visoko stopnjo tiste potrošnje, ki je značilna za razmeroma visok življenjski standard. Tako pride npr. v občini Ljubljana-Moste na 6,6 družin en avto; v Kranju na 7,6; v Domžalah na 10,7; v Kamniku na 13,1; v Radovljici na 13,6 itd. Podobno sliko bi dobili, če bi se oprli na katerikoli drug tipično tehnični artikel.

S tem smo posredno dokazali, da je med prebivalci razvitih občin že blizu 80 odstotkov takšnih, ki živijo relativno ugodno in ki so torej tudi finančno sposobni, da dajo v strukturi osebne potrošnje znatno večji delež za kulturno potrošnjo, kot pa so ga dajali doslej. S tem pa se odpirajo naslednja vprašanja: koliko je v takšnih občinah kulturnih institucij in dejavnosti, ali so za prebivalce vabljuje, kakšna je kulturna politika raznih občinskih organov in koliko upošteva spremenjene in relativno ugodne materialne možnosti za večjo kulturno potrošnjo?

Pri tem moremo navesti še neko pomembno dejstvo, ki ga pri nas premalo poznamo ali pa premalo upoštevamo. Kadar govorimo o kulturi, mislimo običajno na občinske centre ali na tista večja mesta, v katerih delujejo poklicne kulturne institucije. Ne zavedamo pa se, da je v Sloveniji 5955 naselij z do 2000 prebivalci, da v teh 5955 naseljih živi 1.126.000 prebivalcev, kar znaša 71 odstotkov. Če torej razpravljamo o kulturi v občinskih centrih in večjih mestih, zajemamo le 30 odstotkov celotnega prebivalstva naše republike. Zato gornje vprašanje konkretizirajmo še s tem, da se vprašamo, katere, za te prebivalce vabljive kulturne institucije in dejavnosti v teh naseljih sploh živijo in kakšna je občinska kulturna politika v teh naseljih?

Redki so občinski centri, v katerih obstaja možnost intenzivnega kulturnega izživljanja. Če izvzamemo Ljubljano, Maribor, Celje, Novo Gorico, Koper, Kranj, Skofjo Loko in Jesenice, bomo v drugih občinskih centrih težko našli kakšne pomembne ali številne kulturne institucije ali dejavnosti. Vzemimo kot vpijoč primer občinski center Domžale: v letu 1963 ni bilo v tem mestu uprizorjeno nobeno dramsko delo domače dramske skupine, niti ni prišla gostovat nobena poklicna gledališka hiša; ravno tako ni bilo nobene razstave ali kakršnekoli pomembne kulturne prireditve. Edini kulturni instituciji v občinskem centru sta kino (za katerega vemo, da predvaja povsod po krivdi distributerjev več lažnega kot pa resničnega življenja) in knjižnica. Vendar pa nam hkrati drugi indikatorji jasno kažejo, da imajo prebivalci te občine precejšnje materialne možnosti za večjo kulturno potrošnjo oziroma za intenzivnejšo in številnejšo udeležbo v kulturnem življenju. To se pravi, da je osnovno nasprotje v resnici konflikt med možnostjo in obstoječo danostjo.

Če so možnosti za kulturno potrošnjo omejene že v mnogih občinskih centrih, potem so prav tako omejene tudi v okoliških večjih ali manjših naseljih. Amaterizem je v takih naseljih poglobljena in skoraj edina oblika kulturnega življenja. Priznati pa moramo, da amaterizem pri sedanjih socialnih možnostih in pri danih masovnih informacijskih sredstvih sicer ni preživela oblika kulturnega življenja in udejstvovanja, nikakor pa ne mora ostati edina in poglobljena oblika. Kulturna politika občinskih organov torej ne upošteva spremenjenih socialnih možnosti, ki se odpirajo v razvitih občinah z relativno visokim življenjskim in družbenim standardom, in prav tako tudi ne vidi možnosti, ki se s tem v zvezi nudijo raznim kulturnim dejavnostim.

Rekli smo, da relativno ugodni ekonomski in socialni položaj večjega dela prebivalstva omogoča v strukturi potrošnje večji delež za kulturo. Toda ta možnost je dana samo na eni strani, kajti čeprav imajo občani sredstva, si vendar ne morejo ogledati drame ali opere, ne morejo si ogledati umetniške razstave, v mnogih primerih si niti knjige ne morejo izposoditi itd. Če imajo občani potrebo in možnost za intenzivnejše kulturno izživljanje, pa te potrebe v občini sploh ne morejo zadovoljiti, ker v njej še ni ustvarjena kulturna situacija. V tistih občinskih centrih in naseljih, v katerih so možnosti za zadovoljevanje kulturnih potreb zelo omejene ali pa jih sploh ni — preprosto zato, ker kulturnih institucij in tovrstnih dejavnosti kratko in malo ni — postane kultura izrazito privatna zadeva vsakega posameznika; zgolj hobi. V takem primeru kultura ni integralni del družbene skupnosti, ker je porinjena in izločena v sfero privatnosti, ni prisotna, očitna, dejavna, kot je prisotna proizvodnja z vso svojo problematiko. Če pogledamo npr. v Skofjo Loko (občinski center), bomo opazili, da je kultura tukaj prisotna, integrirana v

celotno družbeno dogajanje, kajti njene manifestacije bomo srečali povsod (muzej, gledališke predstave, razstave glasbenih prireditev, Loški razgledi itd.); ugotovili bomo, da je tukaj kulturna situacija ustvarjena in da je rezultat tvorne občinske kulturne politike. Če pa pogledamo občinski center Domžale, bomo ugotovili, da kultura tukaj ni integralni del družbene skupnosti, da je potisnjena v sfero zasebnosti. Proizvodnja, materialnost, standard so edina resničnost in danost take družbene situacije.

O zdravi in harmonični družbi govorimo tedaj, ko potekajo ekonomski, socialni in kulturni razvoj vzporedno, ko so si skladni in medsebojno integrirani. Če pa kulturni razvoj zaostaja za ekonomskimi in socialnimi možnostmi, potem so prisotne določene dezintegrativne sile, ki hočejo človekovo bivanje ločiti na dva nasprotna pola: na materialno kot edino zanimivo in na kulturno, ki pa je le še folklor in reprezentanca — kar vse ima določene posledice tudi v ekonomski in socialni strukturi družbe. Kultura je le tedaj resnično — ne pa samo deklarativno — integralni del družbene skupnosti, ko se razvija vzporedno z ekonomskim in socialnim razvojem. Za mnoge občine pa to ne velja; ekonomske in socialne možnosti so se v zadnjih desetih letih bistveno izpremenile, medtem ko je kultura ostala tam, kjer je bila pred desetimi ali petnajstimi leti. To osnovno neskladje je rezultat pomanjkljive in premalo vitalne občinske kulturne politike.

Pri tem moramo poudariti naslednje: če bodo hotele občine ustvariti možnost za večje in intenzivnejše zadovoljevanje kulturnih potreb, bodo morale investirati sredstva in dotirati dejavnosti, ki se ne ravna po principu ekonomičnosti in rentabilnosti. Nikoli ne bo nobena razstava uspela, če bodo morali gledalci sami kriti njene stroške, nikoli ne bo nobena knjižnica ali študijska čitalnica uspela, če bo delovala na ekonomskem načelu itd. (Mimogrede lahko povemo, da je v zahodnih kapitalističnih državah vedno več kulturnih institucij in dejavnosti, ki so dotirane. Vedno več je razstav, ki so brezplačne ipd.) Na področju kulture družbene koristi niso neposredno, temveč le posredno zaznavne.

Povedati pa moramo tudi to, da nam ni dovolj znano, kako vpliva višji življenjski in družbeni standard na strukturo kulturnih potreb, oziroma v kakšni smeri se ta struktura pod vplivom spreminjajočih se socialnih pogojev tudi sama izpreminja. V tem primeru bi bila priporočljiva določena raziskava, ki bi ugotovila strukturo kulturnih potreb glede na različne plasti prebivalstva in različne ekonomske pogoje občin. Rezultati take raziskave bi predstavljali solidno osnovo za izvajanje uspešne kulturne politike, ki bi upoštevala vse strukturalne spremembe na področju socialne slojevitosti in temu ustrezajočih kulturnih potreb — a čeprav nam torej sama struktura kulturnih potreb ni dovolj poznana, pa je kljub temu možno izvajati uspešno občinsko kulturno politiko, to pa iz preprostega razloga, ker večji del živih kulturnih potreb v občinskih centrih in posebno še v okoliških naseljih sploh še ni zadovoljen.

Značaj kulturne politike je možno spoznati tudi iz sredstev, ki jih občine dajejo za kulturo. Da bi pokazali, kolikšna je materialna osnova za razvoj raznih kulturnih dejavnosti, smo za 51 občin zbrali podatke o tem, koliko sredstev so v letih 1962 in 1963 namenile iz svojih proračunov za kulturno dejavnost.

V večini naših občin živijo naslednje kulturne dejavnosti in ustanove: kulturno-prosvetna društva in Svobode, občinska knjižnica, delavska univerza in kino. Samo v večjih mestih obstajajo profesionalne kulturne skupine in razne druge kulturne ustanove. Za večino občin so torej relevantne le amaterske kulturne skupine, občinska knjižnica, delavska univerza in kino. Od teh dejavnosti podpira občinska skupščina amaterske kulturne skupine in občinsko knjižnico iz svojih proračunskih sredstev, delavska univerza dobiva del sredstev v večini primerov iz sklada za šolstvo, kino pa deluje po ekonomskem principu. Pri podrobnejšem pregledu nekaterih občinskih planov in proračunov smo ugotovili, da občinske skupščine financirajo oziroma podpirajo iz svojih proračunskih sredstev samo amaterske kulturne dejavnosti in občinsko knjižnico. (Izjemo tvorijo samo tiste občine, ki imajo profesionalne kulturne skupine in muzeje, takšnih občin je v Sloveniji manj kot deset.) Zato smo za enainpetdeset občin ugotovili najprej, kolikšna sredstva so v letih 1962 in 1963 namenile za občinski svet *Svobod* (ki razdeli sredstva svojim društvom) in za občinsko knjižnico. V večini občin so to edina sredstva, ki so namenjena za razvoj kulturnih dejavnosti.

V spodnjih tabelah so razvrščene občine glede na višino sredstev, ki so jih v letu 1963 namenile za kulturno dejavnost. Pri tem navajamo za primerjavo tudi sredstva, ki so jih občinske skupščine namenile za kulturno dejavnost v letu 1962.

Tabela 1. — *Do 1 milijon dinarjev so za razvoj kulturnih dejavnosti namenile občine*

Občina	Število prebivalcev 31. III. 1961	Narodni dohodek na 1 preb.	Sredstva, namenjena za kulturno dejavnost	
			1962	1963
Šentjur pri Celju	17.003	111.510	300.000	400.000
Mozirje	15.149	177.305	400.000	400.000
Metlika	10.838	175.860	260.000	240.000
Ribnica	11.714	213.249	600.000	600.000
Lenart	17.139	95.805	252.000	252.000
Logatec	10.660	273.265	855.000	800.000
Laško	12.798	194.952	475.000	1.000.000

Tabela 2. — *Od 1 do 2 milijona dinarjev so za razvoj kulturne dejavnosti namenile občine*

Občina	Število prebivalcev 31. III. 1961	Narodni dohodek na 1 preb.	Sredstva, namenjena za kulturno dejavnost	
			1962	1963
Črnomelj	16.811	201.892	1.349.000	1.200.000
Slovenske Konjice	18.318	253.357	259.000	1.059.000
Ravne na Koroškem	21.829	491.777	800.000	1.500.000
Ormož	19.413	135.785	1.650.000	1.800.000
Ilirska Bistrica	13.886	264.871	1.700.000	1.600.000
Lendava	20.759	159.786	900.000	1.050.000
Ljutomer	17.655	148.343	820.000	1.150.000

Občina	Število prebivalcev 31. III. 1961	Narodni dohodek na 1 preb.	Sredstva, namenjena za kulturno dejavnost	
			1962	1963
Šmarje pri Jelšah	31.106	137.851	2,000.000	1,750.000
Ajdovščina	21.390	178.121	900.000	1,500.000
Grosuplje	22.415	170.957	1,800.000	1,800.000
Videm-Krško	26.323	255.860	1,781.000	1,400.000
Trebnje	17.255	180.643	850.000	1,500.000

Tabela 3. — Od 2 do 3 milijone dinarjev so za razvoj kulturne dejavnosti namenile občine

Občina	Število prebivalcev 31. III. 1961	Narodni dohodek na 1 preb.	Sredstva, namenjena za kulturno dejavnost	
			1962	1963
Domžale	27.314	399.393	2,342.000	2,660.000
Sežana	18.407	266.964	2,800.000	3,700.000
Radlje ob Dravi	17.602	259.005	1,980.000	2,080.000
Vrhnika	12.528	242.896	2,700.000	2,400.000
Novo mesto	45.215	299.854	2,305.000	3,000.000
Tolmin	23.466	160.189	2,580.000	2,700.000
Gornja Radgona	19.478	161.362	1,600.000	2,030.000
Idrija	17.575	240.341	2,135.000	2,650.000
Žalec	31.180	255.196	3,320.000	2,900.000
Maribor-Tezno	42.552	442.400	1,500.000	3,000.000

Tabela 4. — Od 3 do 4 milijone dinarjev so za razvoj kulturne dejavnosti namenile občine

Občina	Število prebivalcev 31. III. 1961	Narodni dohodek na 1 preb.	Sredstva, namenjena za kulturno dejavnost	
			1962	1963
Velenje	—	—	3,900.000	3,500.000
Nova Gorica	46.000	271.279	2,200.000	3,300.000
Kočevje	16.764	268.850	3,300.000	3,600.000
Brežice	25.167	161.084	3,200.000	3,600.000
Hrastnik	16.037	356.176	2,904.000	3,941.000

Tabela 5. — Nad 4 milijone dinarjev pa so za razvoj kulturne dejavnosti namenile občine

Občina	Število prebivalcev 31. III. 1961	Narodni dohodek na 1 preb.	Sredstva, namenjena za kulturno dejavnost	
			1962	1963
Tržič	11.234	491.276	3,713.000	5,100.000
Ljubljana-Bežigrad	31.841	564.838	9,250.000	10,500.000
Celje	50.155	507.694	15,500.000	18,000.000
Koper	29.067	359.067	12,350.000	14,025.000

Občina	Število prebivalcev 31. III. 1961	Narodni dohodek na 1 preb.	Sredstva, namenjena za kulturno dejavnost	
			1962	1963
Kamnik	19.771	394.821	3,800.000	4,200.000
Ljubljana-Center	43.216	943.817	40,750.000	51,700.000
Radovljica	26.690	392.881	7,364.000	8,364.000
Murska Sobota	46.189	158.923	3,500.000	6,360.000
Postojna	18.702	278.740	3,555.000	5,300.000
Izola	9.327	431.650	5,000.000	4,300.000
Ptuj	63.603	207.805	16,000.000	18,600.000
Maribor-Center	67.811	440.474	13,250.000	18,100.000
Trbovlje	17.994	351.840	15,516.042	26,947.111
Škofja Loka	23.896	324.782	6,671.000	7,400.000
Ljubljana-Šiška	37.660	533.871	7,000.000	9,199.000
Kranj	47.455	534.844	24,706.000	41,300.000
Jesenice	25.778	609.240	11,200.000	24,000.000

Iz gornjih tabel ugotavljamo, da je med enainpetdesetimi pregledanimi občinami (vsega skupaj jih je dvainšestdeset) sedem takšnih, ki so namenile v letu 1963 za kulturno dejavnost manj kot 1 milijon din; dvanajst je takih, ki so namenile 1 do 2 milijona din; deset takih, ki so namenile od 2 do 3 milijone din; pet takih, ki so namenile od 3 do 4 milijone din, in sedemnajst takih, ki so namenile nad 4 milijone din. (Izjemo tvori nekaj občin, ki imajo profesionalne kulturne institucije).

Iz gornjih pregledov vidimo, da so sredstva, namenjena za kulturno dejavnost, v večini občin razmeroma nizka. Kulturna in posebno še amaterska dejavnost v občinah polagoma upada. Eden izmed bistvenih vzrokov tega upadanja je prav pomanjkanje sredstev. V občini namreč ni organa, ki bi se z zadostno avtoritativnostjo zavzel za ustrežnejši način financiranja in podpiranja kulturnih dejavnosti. Opažamo celo, da se sredstva, namenjena za telesnovzgojno dejavnost, zelo približujejo sredstvom, namenjenim za kulturno dejavnost. Pri enainpetdesetih pregledanih občinah smo ugotovili, da so občinske skupščine kar v petnajstih občinah namenile iz svojega proračuna za telesnovzgojno dejavnost višja sredstva kot pa za kulturno. V tem pogledu najbolj izstopa občinska skupščina Domžale, ki je v letu 1963 namenila za kulturno dejavnost 2,660.000 din, za telesnovzgojno dejavnost pa kar 9,062.000 din. Takšne čudne odnose si razlagamo lahko z domnevo, da imajo tisti posamezniki, ki najmočnejše vplivajo na delitev proračunskih sredstev, mnogo smisla in razumevanja za telesnovzgojno dejavnost in zelo malo smisla za kulturno dejavnost. Kot druga možnost za razlago takšne subjektivne delitve proračunskih sredstev se ponuja domneva, da tisti, ki se v občini ukvarjajo s kulturno dejavnostjo, nimajo nobene možnosti vplivanja na delitev proračunskih sredstev.

Pri tem se zastavlja vprašanje, kakšni kriteriji določajo delitev sredstev za financiranje in podpiranje kulturnih dejavnosti v občinah. Nekih objektivnih kriterijev verjetno ni. Pričakovali pa bi, da bo število prebivalcev osnova za delitev sredstev, namenjenih za kulturno dejavnost. Potemtakem bi morala biti v tistih občinah, ki imajo večje število prebivalcev, namenjena tudi večja sredstva za kulturno dejavnost. Kaj pa nam o tem povedo zbrani podatki?

Če primerjamo v prednjih tabelah število prebivalcev in višino sredstev, namenjenih za kulturno dejavnost, bomo dobili na eni strani občine z majhnim

številom prebivalcev in z relativno visokimi sredstvi; videli bomo pa tudi visoko število prebivalcev in relativno nizka sredstva, namenjena za kulturno dejavnost. Skratka, opazili bomo vse možne variante. Tako je npr. občinska skupščina v Murski Soboti pri 46.189 prebivalcih namenila za kulturno dejavnost 6.360.000 din; občinska skupščina v Izoli pa pri 9327 prebivalcih 4.300.000 din. Občinska skupščina v Domžalah je pri 27.314 prebivalcih namenila za kulturno dejavnost 2.660.000 din, občinska skupščina v Trzinu pa pri 11.234 prebivalcih kar 5.100.000 din. Obe občini pa sta skoraj enako ekonomsko močni. Če tukaj opazimo toliko različnih variant, pomeni, da število prebivalstva nima nikakršne vloge kot kriterij pri delitvi sredstev za pospeševanje in podpiranje kulturne dejavnosti; a vendar bi to lahko postalo objektivno merilo, ki bi kulturne dejavnosti po občinah v finančnem pogledu postavilo v približno enake pogoje.

Za kriterij delitve je možno proglasiti tudi ekonomsko moč občine. Najbolj sintetičen in globalen pokazatelj ekonomske moči občine je višina ustvarjenega narodnega dohodka. (V nekaterih redkih primerih sicer ni zadosti precizen, ker gospodarske panoge na osnovi različnih instrumentov niso postavljene v enake pogoje.) Če primerjamo v prednjih tabelah višino narodnega dohodka na 1 prebivalca z višino sredstev, namenjenih za kulturno dejavnost, in upoštevamo pri tem število prebivalstva, opazimo sledečo nekoliko bolj ostro tendenco: čim nižji je narodni dohodek na prebivalca v občini, tem nižja so tudi sredstva, namenjena za kulturno dejavnost.

Ta tendenca (korelacija med ekonomsko nerazvitostjo občine in nizkimi sredstvi, namenjenimi za kulturno dejavnost) kaže določeno zakonitost, ki je ne bo mogla premagati politična zavest ali kampanjska akcija. Že dolgo se namreč občinskim skupščinam dokazuje in nanje moralno pritiska, da morajo zvišati sredstva za kulturo. V ta namen so v preteklih dveh letih sklicevali na republiškem, okrajnem in občinskem nivoju razna posvetovanja, kjer so postavljali zahteve po zvišanju sredstev za kulturo na nivoju občine.

Vendar pogledjmo še naše tabele: med enainpetdesetimi pregledanimi občinami jih v letu 1964 (z ozirom na leto 1962) šestintrideset povečalo sredstva, namenjena za kulturo; enajst jih je zmanjšalo, štiri so ostale pri istih sredstvih. Ko pa si pobliže ogledamo tiste občine, ki so sredstva povečale, bomo prvič opazili, da to povečanje v mnogih primerih ni bilo posebno visoko, in drugič, da so to bolj razvite in ekonomsko močnejše občine. Pri občinah, ki so sredstva znižale ali ostale pri isti višini, pa opazimo, da sodijo večinoma v kategorijo nerazvitih in da so bila njihova sredstva, namenjena za kulturno dejavnost, že doslej bolj simbolična kot pa dejanska oblika za omogočanje in pospeševanje kulturne dejavnosti.

Tukaj naj opozorimo še na naslednje: naši občinski plani in proračuni so namreč v mnogih primerih izdelani precej nestrokovno. Izdelujejo jih ljudje, ki ponavadi nimajo za to potrebne strokovne izobrazbe. Poleg tega živi v občinskih proračunih še vedno nekaj administrativnih prvin. Vse to povzroča, da plani niso izvršeni in delitev proračunskih sredstev ne poteka tako, kot je bila spočetka predvidena. Dogaja se, da se nekatere občinske skupščine v teku leta celo dvakrat zatečejo k rebalansu proračuna. Rebalans proračunskih sredstev pa je seveda možno izpeljati v dveh smereh: posameznim nosilcem v proračunu predvidena sredstva lahko 1. znižujemo, ali pa 2. zvišujemo. Vsa dosežanja praksa proračunskih rebalansov nam kaže, da se namenjena sredstva

kasneje vedno znižujejo, nikoli pa se ne povečujejo. To pomeni, da je proračun sestavljen vedno na podlagi optimalno možnega dotoka sredstev. Ker pa posegajo v ta predvideni optimalni dotok sredstev razni »zunanjci« in nepredvideni činitelji, se pogosto dogaja, da so predvidena proračunska sredstva le minimalno, ne pa optimalno realizirana. Ko pa izvajajo rebalans plana tako, da tistim nosilcem, katerih dejavnost je odvisna predvsem od proračuna, predvidena sredstva kasneje vedno znižujejo, vpliva to negativno na celotno njihovo dejavnost. Zato bi bilo bolje, da proračuna ne bi sestavljali na osnovi optimalno možnega dotoka sredstev.

Možna je tudi druga varianta: tisti, ki proračun sestavljajo, lahko že v naprej vedo, da ne bo v celoti dosežen. Ta rešitev je mnogo bolj taktična, ker konflikte in vsa nezadovoljstva kratko in malo onemogoči s tem, da na koncu leta reče: »predvidena sredstva se niso realizirala, ker so to razni instrumenti preprečili«.

To navajamo tukaj predvsem zato, ker pri rebalansu kot po nekakšni zakonitosti znižajo najprej tudi sredstva, ki so namenjena za kulturno dejavnost, nato za šolstvo in zdravstveno kurativo.

(Konec prihodnjič)

RAZGOVORI

DRUŽBENA KORISTNOST MUZEJEV

Gorazd Makarović

Ena izmed važnih usmerjenosti muzejske dejavnosti poteka pod geslom »muzeji in turizem«. Bistvena karakteristika te muzejske politike je v razstavnih dejavnostih, ki naj bo zlasti za tuje turiste *privlačna in zanimiva*. Turisti prihajajo na oddih, razumljivo je, da si želijo zabav in zanimivosti. Med temi so zlasti nacionalne, regionalne in lokalne *posebnosti*. Iz navedenega je jasno, kakšen mora biti značaj razstavne dejavnosti, ki naj služi »kulturnemu razvedrilu« povprečnega turista.

Takšna dejavnost je za turista poleg pokrajinskih lepot in folklore prav gotovo močno privlačna. Muzejska razstava tega značaja pritegne turista in ustvarja določen priliv deviznih sredstev, ki se realizira seveda prek gostinskih obratov in splošne finančne porabe v kraju, kjer se mudi turist tudi zaradi muzejske razstave, ki mu lahko prijetno izpolni prosti čas. Zato je nedvomno, da so v tem smislu muzejske institucije proizvajalci s posrednim finančnim učinkom, ki je del narodnega dohodka, pri čemer je prav vseeno, skozi katero blagajno so prišli bankovci v žep skupnosti. Ta vrsta muzejske aktivnosti je torej predvsem materialno koristna kot tudi kulturno reprezentančna.

Ta vidik muzejske aktivnosti bi bil prav zaželen, če te vrste razstav ne bi z nerazumljivo kratkovidnostjo in ozkostjo (znano je, da se v razpisih za občinskega prosvetno-kulturnega referenta redno zahteva le srednješolska izobrazba) precenjevali zlasti v občinskih merilih na škodo glavne naloge muzejev; še nevarnejša je uporaba takšne politike za današnje muzejske institucije. Te so šibko dotirane. Finančna sredstva, ki po odbitku osebnih dohodkov ostanejo za